

Taneční Drogy

Uživatelé

Petr Novák
Roman Gabrhelík

VÝUKOVÝ TEXT

**Publikace vznikla a byla vydána pod odbornou
záštitou a koordinací:**

Centra adiktologie, PK 1. LF UK v Praze a VFN v Praze

Díky finanční podpoře:

**projektu Příprava a rozvoj denního magisterského studia oboru adiktologie
CZ.2.17/3.1.00/31430**

**Evropský sociální fond
Praha & EU: Investujeme do vaší budoucnosti**

**Tento projekt je financován Evropským sociálním fondem, státním rozpočtem České
republiky a rozpočtem hlavního města Praha.**

Výukový text

Taneční drogy - Uživatelé

Charakteristika

Autoři: Petr Novák, Roman Gabrhelík

Centrum adiktologie

Obsah

Uživatelé tanečních drog a kontext užívání na taneční scéně Česká populace	3
Typologie uživatelů	3
Charakteristiky uživatelů tanečních drog	5
Motivace k užívání tanečních drog	6
Kontext užívání na taneční scéně	7
Subkultura taneční scény	7
Drogy na taneční scéně	8
Postoje k užívání	10
Koupě a prodej drog	11
Souhrn	12
Použitá Literatura	13

Uživatelé tanečních drog a kontext užívání na taneční scéně Česká populace

Typologie uživatelů

V rámci této kapitoly považujeme za užitečné strukturovat uživatele tanečních drog dle způsobu užívání, případně podle motivace, které je vede k užívání jednotlivých návykových látek. K přehlednému a srozumitelnému členění této široké a často nesourodé skupiny nám může být nápomocna typologie R. Simona (1997). Při dělení uživatelů vycházel hierarchicky z obecné populace a v rámci ní rozdělil uživatele návykových látek do 5 skupin:

- a) Část populace se zkušeností s nelegální drogou. Do této kategorie je možné zařadit všechny jedince, kteří měli alespoň jednu v životě zkušenost s nelegální drogou.

- b) Aktuální uživatelé. V této kategorii se nacházejí všichni ti, kteří v současnosti užívají nějakou nelegální návykovou látku (není zde specifikována frekvence jejího užívání, ale nezbytnou podmínkou zařazení do této kategorie je aktuální opakované užívání).

- c) Problémoví uživatelé. Tato kategorie zahrnuje intravenózní uživatele jakékoli návykové látky a/nebo uživatele opiátových drog, popřípadě stimulancií. Do této kategorie také zařazujeme všechny uživatele, kteří byly nuceni vyhledat v souvislosti s užíváním návykové látky odbornou pomoc.

- d) *Závislí uživatelé.* Jedná se o uživatele z předcházející kategorie, kteří splňují diagnostická kritéria závislosti.

- e) *Těžcí dlouhodobí uživatelé.* Uživatelé spadající do této kategorie si drogu aplikují nejčastěji intravenózně. S vysokým stupněm závislosti je obvykle spojen s celkovým úpadkem sociální úrovně a kritickým zdravotním stavem uživatele.

Toto dělení je možné ještě doplnit o kategorie v tzv. skryté populaci uživatelů návykových látek. To jsou ti, kteří nevyhledali v souvislosti s užíváním pomoc ani nejsou nikde jako uživatelé vedeni (Mioviský & Urbánek, 2001 in Mioviský et al. 2008):

- f) *Experimentátoři.* Uživatelé v této kategorii mají více než jednu aktuální zkušenost s ilegální návykovou látkou.

Obvyklým způsobem užívání je zkoušení různých skupin drog. V užívání často nenacházíme žádnou pravidelnost, opakované užití následuje až po dlouhém časovém období a nezřídká uživatel experiment vůbec neopakuje (často se tedy jedná jen o jednorázové užití na zkoušku).

g) *Rekreační uživatelé.* Do této kategorie je možné zařadit uživatele, jejichž motivací je tendence pobavit se, odreagovat, uvolnit se a přivodit si určitý žádoucí emocionální stav nebo prožitek. Typická pro tento styl užívání je ustálená preference určité drogy a settingu.

h) *Skrytí závislí uživatelé.* Tato kategorie uživatelů má stabilizované sociální zázemí i vzorce užívání návykové látky. Ačkoli splňují diagnostická kritéria závislosti nevykazují zdravotní ani sociální problémy, nedostávají se do konfliktu se zákonem a nevyžadují žádnou z forem institucionální pomoci.

Charakteristiky uživatelů tanečních drog

Techniky konvenčního výzkumu se u populace uživatelů spojených s taneční scénou dají uplatnit jen s velkými obtížemi, přičemž náhodné a reprezentativní vzorky skrytých uživatelů těchto návykových látek zřídka, ne-li zcela nedostupné (Kubů et al., 2006). Proto je zároveň tuto skupinu obtížné přesně vymezit. S velkým zjednodušením lze však charakterizovat uživatele tanečních drog jako skupinu jejíž průměrný věk se pohybuje mezi 20 a 25 lety a povětšinou se jedná o středoškolsky vzdělané osoby, které vyhledávají taneční akce za účelem zábavy a odpočinku. Z větší části se tedy jedná o experimentátory a rekreační uživatele. Těžcí

dlouhodobí uživatelé s vysokým stupněm závislosti a nejrizikovějším způsobem užívání návykové látky se v populaci uživatelů tanečních drog prakticky nevyskytují. Z porovnání souborů různých výzkumů a intervenčních programů prováděných na taneční scéně (např. Tanec a drogy 2000 a 2003, Tanec a drogy 2007, Safer Party a jiných) je možné odvodit, že populace uživatelů tanečních drog stárne, zlepšuje se u ní ekonomická situace a zvyšuje se procento uživatelů, kteří pracují (Šilhanová et al., 2010).

Motivace k užívání tanečních drog

Každý člověk je jedinečný stejně tak jedinečná a individuální může být i motivace ke konzumaci a experimentování s různými druhy návykových látek. V adolescenci může být pro někoho užívání drog způsobem jak vzdorovat autoritě, odlišit se a hledat vlastní osobitou identitu. Častým důvodem pro užívání různých drog může být snaha eliminovat psychický dyskomfort, redukovat vnitřní tenzi a zvládat úzkost nebo tlumit případné příznaky počínajícího duševního onemocnění. Velmi často je však hlavním motivem příjemný pocit a nevšední zážitek sám o sobě. Obecně však můžeme motivy k užívání shrnout do čtyř základních faktorů: a) snaha o zesílení pozitivních pocitů a emocí, b) zvládnání negativních emocionálních stavů a snaha uniknout z obtížné a stresující situace, c) sociální konformita a snaha zapadnout do referenční skupiny, d) závislost a neodolatelné nutkání užít drogu (Newcombe & Woods, 1999).

V různých výzkumech však bývají uváděny různé důvody vedoucí ke konzumaci tanečních drog. Nečastějším důvodem ke konzumaci tanečních drog mladými lidmi je snaha experimentovat s něčím neznámým a zakázaným. K prvnímu užití drogy na taneční párty vede její účastníky zvědavost a skutečnost, že konzumace drog je vzrušující a zábavná (např. Kubů et al., 2006, Abdulrahim et al., 1994). Odborníci se shodují (např. Zábranský, 2003 a jiní), že naprostou většinu uživatelů těchto látek lze zařadit mezi takzvané

rekreační uživatele, jejichž hlavní motivací je tendence jednoduše se na párty dobře bavit, odreagovat se, uvolnit napětí, relaxovat a přivodit si určitý žádoucí prožitek nebo emocionální stav.

Kontext užívání na taneční scéně

Pro dokreslení celkového kontextu užívání na taneční scéně se zaměříme především na popis dané subkultury návštěvníků tanečních akcí, výčet nejčastěji užívaných návykových látek a v neposlední řadě také na nástin postojů k jednotlivým látkám a harm reduction aktivitám.

Subkultura taneční scény

Typickým fenoménem přelomu tisíciletí se stala v populaci mladých lidí ve většině vyspělých zemích stále se zvyšující popularita nejrůznějších stylů elektronické taneční hudby. Širokou paletu významných kulturních volnočasových aktivit dospívajících a mladých dospělých dnes tvoří hromadné party s návštěvností dosahující desítek tisíc návštěvníků, ale zároveň i akce pořádané v prostředí malých klubů s omezenou kapacitou. Jednotlivým prvkem je produkce elektronické hudby s repetitivní rytmikou a doprovázenou výraznou basovou linkou. Tento typ zábavy začíná obvykle až ve večerních hodinách a většina účastníků přichází až po 22. hodině. Tomu musí být přizpůsoben i program samotné akce, která tak zpravidla vrcholí až pozdě po půlnoci. Hudební akce pokračuje až do rána a nezřídka se protáhne až do odpoledních hodin následujícího dne. Celá hudební produkce se vzhledem k mixážním technikám a dovednosti přítomného deejaye slévá do jednolitého proudu rytmicky se opakující hudby, ve které je často nesmírně obtížné nalézt jakoukoli přestávku. Atmosféře a kontextu takovéto hudební akce se přizpůsobuje i veškerá behaviorální

aktivita všech zúčastněných tanečníků. V nezúčastněném pozorovateli, který není důvěrně seznámen s prostředím taneční scény, to velice snadno vzbudí dojem, že musí být naprostá většina účastníků takové intenzivní taneční aktivity v natolik stresujícím prostředí hluku a ostrých světél pod vlivem nějaké nelegální návykové látky se stimulačním účinkem (Kubů et al., 2006). Je bezpochyby pravdou, že nejrůznější formy taneční zábavy (klubové večírky, hudební festivaly nebo hromadné taneční party) jsou pro užívání návykových látek prostředím velmi příznivým. Konzumace drog však není nejvýznamnějším motivem k návštěvě obdobné akce. V naprosté většině dominuje zájem o tento styl hudby, potřeba zábavy, uvolnění a kontakt s novými lidmi.

Drogy na taneční scéně

Výzkumné studie prováděné s uživateli na taneční scéně (např. Kubů et al., 2006, Škařupová, 2007 a jiné) uvádějí, že mezi nejčastěji užívané drogy v této subkultuře patří alkohol, tabák a konopné drogy. Ve frekvenci užívání následují extáze, metamfetamin, lysohlávky, poppers nebo LSD. Od roku 2003 dochází k nárůstu celoživotní prevalence kokainu a poppers (nitrátů). S klesajícím trendem se naopak na taneční scéně můžeme setkat u roční i třicetidenní prevalence konopných drog a LSD.

Termínem taneční drogy je v odborné veřejnosti myšlena skupina syntetických látek, které jsou vázány svým kontextem užívání na taneční akce s elektronickou reprodukovanou hudbou. Jejich hlavním zástupcem je extáze neboli MDMA (3,4-methylenedioxyamfetamin) a látky jí podobné (Kalina et al., 2008). Již počátkem 70. let se objevují zprávy o jejím zneužívání v USA v kontextu zábavy. V 80. letech došlo k výraznému nárůstu popularity užívání MDMA, a to nejen ve Spojených státech, ale populární se stala i na evropském kontinentu. Ve druhé polovině 90.let předčila extáze v prostředí nočního života a taneční scéně

mírou svého užívání do té doby nejčastěji konzumované nelegální drogy amfetaminy a LSD (Kubů et al., 2006). Celoživotní prevalence užití extáze je nejvyšší právě v subkultuře příznivců noční klubové taneční scény. Data se vzhledem k velmi obtížnému zpracování samotného projektu výzkumného šetření v této populaci různí. V České republice i v Evropě se u této specifické populace celoživotní prevalence užití této návykové látky pohybuje mezi 40-80 % (viz kapitola 3. epidemiologie). Svým spektrem účinků se tato látka, řada jejích derivátů a syntetických látek jí podobných dobře hodí k uspokojení vzrušení generace dospívajících a mladých dospělých na klubové nebo otevřené taneční scéně.

Extáze je v tomto textu studována důkladněji, protože se jedná o drogu pevně svázanou s taneční scénou a prevalenční ukazatele jejího užívání jsou značně vysoké. Tradičním stimulantem je v prostředí české taneční scény pervitin, jehož užívání sehraává v českých nočních klubech podobnou úlohu jako kokain v západních zemích v období 80. let. I ten je však, vzhledem k snižování jeho ceny a nárůstem kupní síly našeho obyvatelstva na vzestupu. U účastníků tanečních akcí vzrůstá jeho akceptovatelnost a stává se čím dál atraktivnější drogou. Relativně starým fenoménem, který však v posledních letech nabývá na významu je takzvané polymorfní užívání (tj. užívání dvou a více látek najednou). Počet lidí, kteří užívají legální a ilegální návykové a psychotropní látky v různých kombinacích, stále roste. Na tanečních party bývá zcela běžné užívání kombinace legálních drog alkoholu a kofeinu (příkladem může být míchaný koktejl v podobě energetického nápoje s vodkou), často v takovém případě nechybí „nezbytná“ cigareta. Kombinace alkoholu, kofeinu a nikotinu není bez rizika, ale naprostá většina problémů vyžadujících akutní lékařskou pomoc je způsobena užitím kombinace alkoholu a ilegální syntetické drogy. Konzumace větší dávky alkoholu při současném užití extáze mnohonásobně zvyšuje riziko dehydratace, popřípadě vzniku toxické psychózy. Takovýto jedinec bývá nezřídka nebezpečný sobě nebo okolí. Důvody k samotné kombinaci jsou individuální a tvoří široké spektrum od

prosté nerozvážnosti až k záměrně zamýšlenému účinku (Kubů et al., 2006). Alkohol je bezesporu nejčastější drogou užívanou jak prostředí klubové taneční scény tak na otevřených technopárty. Jeho nebezpečnost nespočívá jen v samotném užití nebo kombinaci s jinými látkami, ale velkým rizikem se stává pokud člověk pod jeho vlivem řídí automobil, případně s člověkem pod vlivem alkoholu jede jako spolujezdec, což bývá velmi častým jevem. Riziko spojené s užitím alkoholu nebo jiných návykových látek za volantem bývá často podceňováno.

Postoje k užívání

Ke správnému pochopení kontextu konzumace často zneužívaných návykových látek na taneční scéně je nezbytné znát a správně pochopit postoje uživatelů k jednotlivým látkám, atraktivitu a akceptovatelnost jednotlivých látek pro danou skupinu uživatelů a jejich postoje k harm reduction a preventivním aktivitám. Výzkumné studie prováděné s uživateli na taneční scéně v letech 2000 - 2007 (např. Kubů et al., 2006, Škařupová, 2007) upozornily na fakt, že u návštěvníků tanečních akcí výrazně roste atraktivita kokainu a zvyšující tendenci zaznamenáváme také u akceptovatelnosti a atraktivity extáze. Kokain je drogou s níž mají návštěvníci tanečních párty největší chuť experimentovat a rádi by ji zkusili. Pozitivně lze hodnotit pokles akceptovatelnosti LSD, lysohlávek, GHB a ketaminu. Návykovou látkou, s jejímž užíváním si přeje skončit největší procento uživatelů je tabák. V souvislosti s užíváním tabáku je spojena největší míra obav z problémů s financemi a je společně s pervitinem spojován s nejméně obavami o fyzické zdraví. Největší procento uživatelů si přeje pokračovat v užívání konopných drog. Na rozdíl od na taneční scéně všeobecně akceptovatelného alkoholu, konopí, tabáku, kofeinu a extáze účastníci nejméně tolerují a nejnegativněji se staví k užívání heroinu a rozpouštědel.

Další neméně důležitou informací je názor návštěvníků tanečních akcí na testování a zveřejňování výsledků laboratorních analýz tablet extáze. Kvantitativní a kvalitativní testování obsahu tablet patří mezi významné preventivní aktivity a jsou součástí celoevropského systému včasného varování před novými syntetickými drogami (Early Warning systém on New Synthetic Drugs). Toto testování je povětšinou prováděno pracovníky nestátních organizací a zaměřuje se především na harm reduction přímo na tanečních párty. Uživatelé si mohli v letech 2008 a 2009 na vybraných akcích v rámci projektu Safer Party (www.saferparty.cz) nechat pomocí chemických činidel prověřit zakoupenou tabletu extáze a zjistit tak přítomnost MDMA a příbuzných látek v ní obsažených (MNS, 2009, Šilhanová et al., 2010). Zájem o služby spojené se snižováním rizik je v populaci návštěvníků tanečních párty vysoký. V roce 2009 bylo v rámci tohoto projektu provedeno celkem 290 jednotlivých testů tablet extáze. Téměř 90 % analyzovaných tablet neobsahovalo MDMA, ale neznámé, potenciálně nebezpečné substance (Šilhanová et al., 2010). Tyto data ohledně obsahu potencionálně nebezpečných příměsí v tabletě jsou zajímavá především ve světle poznatků z dřívějších výzkumů prováděných na české taneční scéně (např. Kubů et al., 2006, Škařupová, 2007) které poukazují na fakt, že pokud by byla služba na párty dostupná, využilo by ji 26,7 % příležitostně a 10,7 % vždy. Pouze 2% uživatelů si provádí test tablety činidlem sami (Kubů et al., 2006). Většina dotázaných (89,5 %) uvedla, že by je informace o nebezpečné substancí v tabletě odradila od jejího užití (Škařupová, 2007).

Koupě a prodej drog

Ilegální návykové látky (syntetické taneční drogy) nakupují uživatelé ze subkultury taneční scény nejčastěji od svých přátel. Takto získává přístup ke droze přes 2/3 uživatelů. Jen asi 1/5 uživatelů kupuje nelegální návykové přímo od dealera a to nejčastěji v hospodě (popř. na baru) nebo před klubem (Kubů et al., 2006). Zdrojovou zemí

největšího množství tablet extáze na českém trhu jsou především Holandsko a Belgie, uváděny jsou též zprávy o vysoce nekvalitních tabletách z Polska (Zábranský, 2003).

Souhrn

MDMA a jí podobné syntetické látky (tzv. taneční drogy) jsou v prostředí taneční scény hojně užívány. Svým spektrem účinků se tyto látky dobře hodí k uspokojení potřeby zábavy a experimentování u generace dospívajících a mladých dospělých na klubové nebo otevřené taneční scéně. Tato kategorie návykových látek je však užívána v naprosté většině případů rekreačně nikoli problémově (Zábranský, 2003). Nečastějším důvodem ke konzumaci tanečních drog mladými lidmi je snaha experimentovat. Hlavní motivací je tendence se na párty dobře bavit, odreagovat se, uvolnit napětí, relaxovat a přivodit si určitý žádoucí prožitek nebo emocionální stav. Mezi nejčastěji užívané drogy na taneční scéně patří alkohol, tabák a konopné drogy. Ve frekvenci užívání následují extáze, pervitin, lysohlávky, poppers a LSD. U účastníků tanečních akcí stále stoupá akceptovatelnost užití taneční drogy a tato skupina látek se stává pro subkulturu taneční scény čím dál atraktivnější (Kubů et al., 2006, Škařupová, 2007).

Použitá Literatura

Abdulrahim, D., White, D.G., Philips, K.C., Boyd, G., Nicholson, J. & Elliott, J. (1994). Ethnicity and Drug Use. Towards the Design of Community Interventions. London: North East Thames Regional Health Authority.

Branigan, P., Kuper, H., Welling, K. (1997). Posterspotting. The evaluation of the London Dance Safety Campaign. London: London School of Hygiene and Tropical Medicine.

Kalina, K. et al. (2008). Základy klinické adiktologie. Praha: Grada Publishing.

Kubů, P., Křížová, E. (2001). Anketa Semtex dance 2000. Praha: Drodmem o.s.

Kubů, P., Škařupová, K. & Csémy, L. (2006) Tanec a drogy 2000 a 2003. Výsledky dotazníkové studie s příznivci elektronické taneční hudby v České republice. Praha: Úřad vlády České republiky.

Miovský, M & Urbánek, T. (2001). NEAD 2000. Zprávy z výzkumu za jednotlivé okresy. Boskovice: Nakladatelství Albert.

Miovský, M. et al. (2008). Konopí a konopné drogy: adiktologické kompendium. Praha: Grada Publishing.

Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti (2009). Vyhodnocení projektu Safer Party Tour v r. 2009. Praha: Úřad vlády ČR.

Newcombe, R. & Woods, S. (1999). How risky is ecstasy? A model for assessing and comparing the mortality risk of ecstasy use, dance parties and related activities. Working paper for students: 3D Research Bureau. Liverpool: John Moores University.

Siegel, R.K. (1986). MDMA- Nonmedical use and intoxication. *Journal of Psychoactive Drugs* 18, 4, 349-354.

Simon, R. (1997). Estimating Prevalence using the Case-finding method: an overview. Lisbon: EMCDDA.

Šilhanová, Z., Černý, J. & Jandová, V. (2010). Kvalitativní testy extáze jako součást intervencí na tanečních parties (evaluace léto 2009). In Šucha, M. (Ed.) Sborník abstrakt z XVI. Celostátní konference Společnosti pro návykové nemoci ČLS JEP a 49. celostátní konference AT sekce Psychiatrické společnosti ČLS JEP. Praha: Centrum adiktologie Psychiatrické kliniky 1. LF a VFN UK v Praze.

Škařupová, K. (2007) Dotazníková studie Tanec a drogy 2007 - předběžné výsledky. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti. Praha: Úřad vlády České republiky.

Zábranský, T. (2003). Drogová epidemiologie. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.